

Trine Pertou Mach i RÆSON:

Religiøs dialog kan ikke løse politiske problemer

Det kan sagtens være sympatisk og almennyttigt, når USA faciliterer religiøse topmøder, men det er og forbliver alene symptombehandling. Roden til de konflikter og terroren skal findes et helt andet sted. Det er kun løsningen af de grundlæggende problemer, der kan skabe fred. I dag er der i Mellemøsten tre konflikter, der udgør centrale barrierer for opretholdelsen af en international retsorden: Irak, Vestbredden og Gaza, Libanon. Her udledes alle Vestens dobbeltstandarder for fuld skrue.

af Trine Pertou Mach

AMMAN, JORDAN. Gæsterne på den café, hvor vi spiste aftensmad, vidner om en velhavende overklasse: forskellen på rig og fattig gennemskærer ungdomskulturen, som resten af det jordanske samfund. De unge fylder meget af Jordans knap 6 millioner indbyggere er 70% under 30 år, et karakteristisk træk for de arabiske lande. I modsætning til mange af landets naboer, er Jordan – der er ca. dobbelt så stort som Danmark - ikke beriget med naturressourcer og hører blandt de fattigste lande i regionen. Til gengæld er der relativt stor villighed fra magtfulde aktører (olie-lande og USA) til at spæde i kassen, fordi Jordans geopolitiske placering gør landet til en central spiller.⁷

Ihvertfald halvdelen af borgerne er af palæstinensisk oprindelse. Selvom der indimellem er spændinger mellem befolkningsgrupperne, så har palæstinenserne samme rettigheder som den øvrige befolkning, hvilket ikke er tilfældet i andre mellemøstlige lande. Det betyder til gengæld, at styret befinder sig i en konstant balancegang, fordi den israelsk-palæstinensiske konflikt bliver skæbnebestemmende.

Også her har tegning-sagen sat sine spor. Mellemfolkeligt Samvirkes ungdomsprojekt, et dialogcenter i Amman, har haft sine udfordringer. Mange unge jordanere rynker på næsen – eller reagerer stærkere endnu - når deres kammerater siger, de skal hen i det dansk-jordanske ungdomscenter. Man er begyndt at omtale det alene som 'dialogcenteret', så er det nemmere at få andre med, og få fred. En detalje der

understreger, at brandet Danmark ganske enkelt ikke længere er gangbart: krisen vil have langsigtede følgevirkninger, der – lige så lidt som tegningerne - tjener kampen for ytringsfrihed og gensidig respekt. Det er en trist påmindelse om, at religionens indtog i det politiske og samfundsmæssige rum stadig næres. At almindelige samfundsmæssige relationer og udviklingsperspektiver kompliceres af, at mange mennesker føler, de skal forholde sig til omverden gennem deres religion.

Det havde været et par hektiske dage, hvor jeg havde lavet interviews om ungdomsliv i Jordan og civilsamfundsperspektiver.¹ Samme aften, hvor jeg ikke kunne sove, over et CNN-program, In God's Name. Den erfarne journalist Christiane Amanpour havde inviteret ex-Præsident Clinton i studiet sammen med en række prominente eksperter, journalister, politikere og andre ledende skikkelser fra USA, Mellemøsten og Europa. Clintons oplæg gik på, om religionen kunne spille en fredelig rolle i vores globaliserede verden. Dronning Rania af Jordan, der er kendt for sit store, forholdsvist ukontroversielle, velgørenhedsarbejde for kvinder og børn, problematiserede den massive mangel på indsigt i og kendskab til andre landes levevis. Om den stigende voldelige adfærd blandt forskellige religiøse – og ikke-religiøse – grupper lød det klokkeklart fra hende, at når mennesker massivt undertrykkes og deres rettigheder krænkes, så

¹ Den jordanske stat har en sofistikeret indsigt i, hvad der foregår i landets mange NGO'er: Mange af kongefamiliens medlemmer står i spidsen for dette eller hint civilsamfundsinitiativ.

vokser desperationen. Israels besættelse af de palæstinensiske områder er en afgørende faktor i den fortsatte voldsspiral i Mellemøsten og stigningen i tilslutning til ekstremistiske grupperinger, mente hun. Besættelsen er del af problemets kerne. Amanpour vendte sig derefter til en højtstående kvindelig amerikansk diplomat. Denne fremhævede, at USA netop gerne ville dialogen mellem religionerne, og at de havde lanceret et initiativ, hvor store religiøse overhoveder fra det islamiske Saudiarabien, katolske præster, jødiske rabbinere osv. mødes til samtale om sameksistens.

Religiøs dialog kan ikke løse politiske problemer

Nok er det godt at få gang i dialogen om religiøs sameksistens med centrale religiøse skikkelser, der sidenhen kan prædike tolerance og respekt overfor andre. Vel er jeg en svoren tilhænger af dialog. Man KAN samtale sig til gensidig forståelse. Men det er ikke blot en mangel på oplysning om andres religion, der skaber terror, vold og fundamentalisme. Redskaberne til at løse problemerne ligger, som dronning Rania understregede, i det politiske felt. Det er i den efterfølgende *handling*, at viljen til fred og retfærdighed skal findes.

Undertrykkelsen af palæstinenserne og fornægtelsen af deres ret til en selvstændig stat kan selvfølgelig ikke forsvare terrorhandlinger fra ekstremistiske grupper, hverken i Mellemøsten, Afghanistan eller i den sammenbrudte og borgerkrigsramte stat Irak. Men Israels massive krænkelser af menneskerettigheder og international ret, samt opførelsen af adskillelsesbarrieren, der foregår med Vestens mere eller mindre åbne accept, bærer et stort ansvar for mobiliseringsevnen hos ekstremistiske organisationer. Det samme gør den kollapsede stat Irak. Volden stiger, det samme gør ekstremistiske gruppers tiltrækningskraft og bidrag til eskalering af borgerkrigen. Disse faktorer kan forklare i hvert fald en vis del af den voksende tilslutning til både Hamas, Hizbollah og andre militante såvel som ikke-militante modstandsorganisationer.

Holocaust og rædslerne i Anden Verdenskrigs Europa kan heller ikke på nogen måde forsvare Israels besættelse af Palæstina og de fortsatte bosættelser, men får på paradoksalt vis alligevel en vis forklaringskraft, fordi Israel er lykkedes med at skabe myten om den truede jødiske stat, der har brug for at agere, som de gør.

USA og Europa billiger i praksis ved ikke at kræve en adskillelse af argumentationen om Israels ret til at eksistere (og omverdenens pligt til at bidrage til sikring af den) og Israels ulovlige mangeårige ekspansion ind på palæstinensisk territorium. Se blot på den furore det skabte, da Jostein Gaarder skrev en kronik, hvor han påpegede problemerne i verdenssamfundets massive tavshed overfor Israels krig mod sine naboer og kontinuerlige overtrædelse af samtlige de internationale spilleregler, man kan komme i tanker om. Kritik af Israels adfærd er et *no go*.

Israels massive krænkelser af menneskerettigheder og international ret, samt opførelsen af adskillelsesbarrieren, der foregår med Vestens mere eller mindre åbne accept, bærer et stort ansvar for mobiliseringsevnen hos ekstremistiske organisationer.

Israellerne og zionismen

Realiteten er, at Israels politiske og militære ledelse kæmper for en zionistisk stat og ideologi mod de arabiske naboer. Zionisme er den jødiske politisk-nationalistiske ideologi, der har sine rødder i Europas nationalisme med sit udspring i tidens antisemitisme,² bl.a. Ruslands pogromer. Kernen i zionismen er ideen om at have en jødisk nationalstat netop placeret i Zion (stedet, hvor – i følge Bibelen – Guds udvalgte folk skal samles). Altså et religiøst defineret politisk fællesskab med krav om territorial suverænitet.³ Det territorium er

² Definitionen i Gyldendals leksikon lyder: ”jødisk politisk-nationalistisk bevægelse, udsprunget af 1800-tallets nationale strømninger og den jødiske skuffelse over, at antisemitismen ikke aftog i takt med jødernes integration i de vestlige samfund”.

³ Som Ismael Abu-Saad, professor ved University of Ben-Gurion i Beer Sheba påpeger, så var zionistbevægelsens mål to-fold: Dels at opnå jødisk flertal ved at fremme jødisk tilflytning til Palæstina, dels at omdanne det til en jødisk stat ved at give den total jødisk karakter. Derfor var det naturligt, da staten Israel blev oprettet, at fordrive næsten 800.000 palæstinensere (90%!) fra Israel.

naturligvis Israel, fordi det jødiske folk nedstammer herfra. Zionismen er således den ideologi, som store dele af de politiske liv i Israel bygger på, og det er den politiske praksis, der præger Israels politik. På mange måder parallelt til den islamistiske idé om en islamisk stat – nemlig den religiøst funderede og begrundede politiske praksis med krav på at have en særlig ret til at regere.

En religionskrig, der til stadighed øger tvivlen på Israels vilje til fred – og landets parathed til at leve side om side med en egentlig, selvstændig palæstinensisk stat. Israel har siden 1967 været besættelsesmagt. I strid med folkeretten. I strid med FN. Siden Oslo-aftalerne i 1993 har Israel udvidet antallet af bosættelser til det dobbelte - stik imod Oslo-aftalerne. Også sikkerhedsmuren – eller 'adskillelsesbarrieren' - der tilsammen med bosættelserne beslaglægger 42% af Vestbredden, er ulovlig.

Denne sommers så horrible israelske militærangreb på Libanon, hvor både Europa og USA de facto blot så til og overlod til Israel at definere, hvornår våbenhvile var passende at indføre. Ifølge Amnesty International har Israel begået krigsforbrydelser under det intensive sommerbombardement, der kostede store dele af Libanons infrastruktur, mindst tusind civile dræbte, og sendte 1 mio. mennesker på flugt. Konsekvensen? At libaneserne mere end nogensinde tidligere står mere samlet som folk. Og at Hizbollah nyder ny, massiv opbakning.

Disse tre konflikter - Irak, Vestbredden og Gaza, Libanon - udgør derudover centrale barrierer for opretholdelsen af en international retsorden. Alle Vestens dobbeltstandarder udledes for fuld skrue, og rummet for sekulære samtaler og almindelige menneskers forsøg på at skabe demokrati og rettighedssamfund bliver stadig mindre. fordi de mases mellem regimets ønske om at fastholde sin magtbase og religiøse reaktionære kræfter, der udgør en stadig stærkere del af oppositionen.⁴

Trange kår for sekularismen

Når man arbejder på civilsamfundsudvikling og prædiker dialog og sameksistens, kan man meget hurtigt miste tilliden til at verden rent faktisk kan

⁴ I sin bog "Fundamentalismernes Sammenstød" viser Tariq Ali hvordan Vestens alliancer har forhindret sekulære kræfter i at udfolde sig.

forandres til det bedre. Magteliterne har indgået en ubehagelig alliance, hvor det er geostrategiske, politiske og økonomiske interesser, der afgør, hvor vestlige regeringer sætter deres magt ind og kræver forandring i det enkelte arabiske lands interne forhold. Det har f.eks. i årevis været nemt at se igennem fingrene med Saudi-Arabiens undertrykkelse af sin befolkning. Det giver luft til religiøse kræfter, som arabiske regimer skal balancere i forhold til (men til tider nærer ved deres eget bryst). De progressive og sekulære kræfter får det fortsat sværere – alt imens vores del af verden har travlt med at sikre egne interesser.

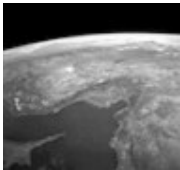
Magteliterne har indgået en ubehagelig alliance, hvor det er geostrategiske, politiske og økonomiske interesser, der afgør, hvor vestlige regeringer sætter deres magt ind og kræver forandring i det enkelte arabiske lands interne forhold.

Men konflikterne i Mellemøsten og den tilsyneladende stigning i terroristiske grupper og organiseringer bunder ikke i en manglende indsigt i andre religioner. Religionen er alene et redskab, der leverer simple forklaringsrammer. Derfor kan det sagtens være sympatisk og almenyttigt, når USA faciliterer religiøse topmøder, men det er og forbliver alene symptombehandling. Roden til de konflikter og terroren skal findes et helt andet sted. Det er kun løsningen af de grundlæggende problemer, der kan skabe fred, fremme demokratisering og bremse tilslutningen til ekstreme bevægelser med deres religiøst-fundamentalistiske svar på politiske problemer. Det synes hverken USA eller Europa at sætte deres politiske magt ind på.

Udsigten fra hotelværelset: en moderne, ren og lidt kedelig by uden et egentlig centrum - men naturligt opdelt af de 7 bjerge, den hviler på. Intet, der minder en om at man rent faktisk befinder sig midt i det historiske Mellemøsten, hvor fred og stabilitet lider så trange kår hos naboerne – Israel, Libanon, Irak. Næste dag læste jeg på den palæstinensiske NGO *Stop the Wall's* hjemmeside om Verdensbankens seneste rapport *An Update on Palestinian Movement, Access and Trade in the*

West Bank and Gaza, der i detaljer beskriver besættelsens negative økonomiske konsekvenser. Men Verdensbankens anbefalinger er fuldstændig rensset for selve besættelsens perspektiver.⁵ I stedet anbefaler Banken anbefaler bl.a. israelerne at få opgraderet deres sikkerheds- og personscreeningssystemer, så man kan øge mobiliteten og den sociale integration. Til palæstinenserne hedder det derimod, at de bør se bort fra de langsigtede krav og forholde sig til deres økonomiske situation her og nu.

Trine Pertou Mach er cand.scient.pol. fra Århus Universitet. Hun arbejder som programkoordinator i Mellemløst Samvirke på Det Arabiske Initiativ (Nordafrika og Mellemøsten), sidder i SF's hovedbestyrelse og i styrelsen for tænketanken NyAgenda. Er talsperson for organisationen Udfordring Europa. Specialist i den arabiske verden, menneskerettigheder, demokratisering og civilsamfundsudvikling. Beskæftiger sig en del med kvinders rettigheder i den arabiske verden. 1998-2001 ansat som politisk akademisk medarbejder i EU-parlamentet med fokus på EU's institutionelle forhold (åbenhed, integration, komitologi, traktatforhandlinger og regeringskonferencer). 2001-3 ansat på EU-kommissionens delegation i Kairo, Ægypten, med ansvar for NGO-bistand, civilsamfund, demokrati og fattigdomsbekæmpelse; dækkede menneskerettigheds-situationen i landet. 2003-4 ansat i WWF Verdensnaturfonden, København, som leder af et demokratiudviklingsprojekt i Kaliningrad. Er tidligere talsperson for Junibevægelsen (2000-2005). Har skrevet en række debatindlæg og bidrag til bøger (bl.a. "Udfordring Europa", Forlaget Politisk Revy (2002); "Scenarier for europæisk samarbejde. Hvidbog om fire mulige udviklinger af det europæiske samarbejde" (2004); "Smag på Europa" med Ellen Trane Nørby (2004). Hun er foredragsholder og debattør, og har bl.a. været kommentator for Dagen og dagbladet Information.

⁵ At Verdensbanken diskret vægter Israels side fremgår fx af denne passage i rapporten: "Given that a principle function of today's movement restrictions inside the West Bank is to protect Israeli settlers at a time of intense Palestinian hostility to their presence, it would be harder to ensure settlers' security in a landscape free from all movement restrictions."